

Nakna som foster och gudar

av Isabel Cruz Liljegen

Maria Zakrisson Mortensson, Lena B Nilsson, Sara Turpin
Framsidesfoto Maria Zakrisson Mortensson, Sara Turpin

Vem läser Karin Boye idag? Vilka av hennes högstämda dikter om kamp och krav och "de yttersta rymdernas världsensamhet"?

Hennes sköldmör med svärd i hand, eller kvinnan som går "rustad rak och pansarsluten" väcker skuggan av obehag. Är det poetens eller mitt eget obehag, eller kanske tidens auktoritära ideal?

Då är Karin Boyes enkla kärleksdikter lättare att älska. Från studentåren i tjugotalets Uppsala finns ett helt knippe. Diktarnas du är könsneutralt, så vi själva kan fylla i vår egen olyckliga kärlek till vem vi vill. Men författaren Karin Boye var förälskad i kvinnor. Hon hade även relationer med män, men sin djupa kärlek riktade hon till kvinnor.

Så här låter det när Karin sitter på universitetsbiblioteket Carolina Rediviva, och sukter. Den älskade kanske jobbar där på biblioteket, eller lånar, eller forskar:

*"Jag känner dina steg i salen,
jag känner i var nerv dina hastiga steg,
som annars ingen märker.
Omkring mig sveper en vind av eld.
Jag känner dina steg, dina älskade steg,
och själen värker."*

I brev och dagböcker berättar Karin Boye ofta öppenjärtigt om sin kärlek till kvinnor. I början av trettioalet är hon politiskt radikal socialist, och intresserad av tidens trender.

Hon läser Freud, och går i analys. Som poet har hon nytta av drömmarnas bildflöde. Hon vill också utforska sin sexualitet. Tiden trodde att man kunde "bota" homosexualitet. Karin reser till Berlin för att gå i mer psykoanalys. Botad blev hon, men hetero blev hon inte. Snarare accepterade hon sitt lesbiska jag, och kom lyckligare hem. I Berlin mötte hon också Margot Hanel, sin blivande livskamrat.

1934 ger Karin Boye ut romanen *Kris*, som bygger på självbiografiskt material. Den unga Malin Frost går på seminariet och blir förälskad i sin klasskamrat, den vackra Siv. Boken är djärvt modernistisk och bygger mycket på Malins "inre dialoger", kampen mellan vitt och svart i hennes själ.

Svart är den upproriska, kreativa sidan, kopplad till erotiken. Den vita sidan är självkontroll och lagens fördömande. Malins kärlek är ju förbjuden enligt lag.

Det ska dröja ytterligare tio år innan homosexuella handlingar straffbefrias enligt svensk lag. Paragrafen försvinner först 1944. Men homosexualitet betraktas som sjukdom ända till 1979!

I sin bok "Berättelser om det förbjudna" håller Eva Borgström fram Boyes *Kris* som den första svenska boken som skildrat lesbiska kvinnor utan att väja för tidens fördomar. Det är en sexualpolitiskt djärv bok. Boye hade aldrig kunnat skriva den utan erfarenheter från gaysenen i Berlin och Stockholm, menar Eva Borgström. Boye nämner aldrig ordet "homosexuell",

FOLKTEATERN
GÖTEBORG

RIKSTEATERN

Lena B Nilsson

inte av pryddhet, utan för att skapa nya inre rymder, för en kärlek "med ofött namn".

En bidragande orsak till att lagen ändrades var nog den ökända historien om "lesbiska ligan" i Stockholm 1943. Det var sällsynt att lesbiska kvinnor dömdes, lagstiftarna hade manlig homosexualitet i åtanke. Men 1943 dömdes fem kvinnor till skyddstillsyn för lesbiska handlingar. Fallet byggde på skvaller och angiveri.

Domen innebar en grov kränkning av kvinnornas integritet. "Lesbiska ligan" bör hedras som pionjärer i kampen för hbtq-personers mänskliga rättigheter, precis som Karin Boye och Margot Hanel.

Ulrika Knutson, författare

Litteratur: Eva Borgström: "Berättelser om det förbjudna", Makadam förlag, 2016.

Lovisa Onnermark, Maria Zakrisson Mortensson

Karin Boye är en av den svenska litteraturens mest älskade poeter. Med dikter som *Ja visst gör det ont*, *Sköldmön* och *I rörelse* har hon skrivit in sig i vår poesikanon. Men även romanen *Kallocain* från 1940 har ständigt hittat nya läsare. Boken är ett tidigt exempel på en dystopisk framtidsskildring. Karin Boye föddes år 1900 i Göteborg, och bodde under sina första år på Vasaplatsen. Familjen flyttade senare till Stockholm, där Karin Boye tidigt blev en författarröst att räkna med.

I början av trettioalet var hon med och grundade *Spektrum*. En tidskrift som skulle få stor betydelse för den svenska modernismen. Inriktningen speglade Boyes intressen, här sammanfördes litteratur med diskussioner om konst, arkitektur, socialpolitik och psykoanalys.

När Karin bodde i Berlin, upplevde hon på plats nazismens maktövertagande. Där inleddde hon en relation med tyskan Margot Hanel, som hon sedan hjälpte att ta sig till Sverige undan judeförföljelserna.

Vid meddelandet om Karin Boyes död 1941 skrev den tidens namnkunnigaste diktare, Hjalmar Gullberg, dikten *Död amazon*. I raderna "Starka trupper ha enligt TT / nått Thermopyle, Greklands lås / Fyrtioåriga Karin Boye / efterlyses från Alingsås" ställs Andra världskriget mot den försvunna poeten. Men Thermopyle är också platsen för ett historiskt slag som kom att bli avgörande för den grekiska kulturen. I denna korsväg står Karin Boye.

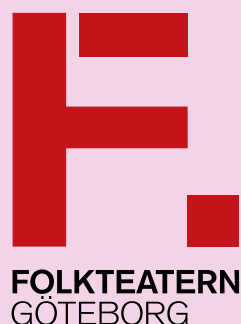
Sara Turpin

NAKNA SOM FOSTER OCH GUDAR av ISABEL CRUZ LILJEGREN

En samproduktion mellan FOLKTEATERN GÖTEBORG och RIKSTEATERN

Regi	HELENA SANDSTRÖM CRUZ
Scenografi	MATS SAHLSTRÖM
Kostym	ELIN HALLBERG
Ljusdesign	JÖRGEN HAIMANAS
Ljuddesign och komposition	CICELY IRVINE
Videodesign	JOHANNES FERM WINKLER
Maskdesign	ANNA OLOFSON
Medverkande	LENA B NILSSON LOVISA ONNERMARK SARA TURPIN MARIA ZAKRISSON MORTENSSON
Inspelade röster (Nyhetsuppläsare, bekanta till Karin Boye, röster i telefonen)	MALIN ALM, PER BURELL, CATHERINE PARMENT, MAGNUS LINDMAN
Medverkande i filmat material	AURORA BRÄNNSTRÖM, CLARA GUSTAVSSON, JASMINE HEIKURA, LINDA HOLMGREN, MARION HORNEY, MYRTHA MEADOWS
Föreställningsfoto	MARKUS GÅRDER
Konstnärlig ledare Folkteatern	FRIDA RÖHL
VD och ansvarig utgivare Folkteatern	LOTTA LEKVALL
Konstnärlig ledare Riksteatern	DRITËRO KASAPI
VD Riksteatern	MAGNUS ASPEGREN

URPREMIÄR 28 september 2019 Stora Scenen, Folkteatern

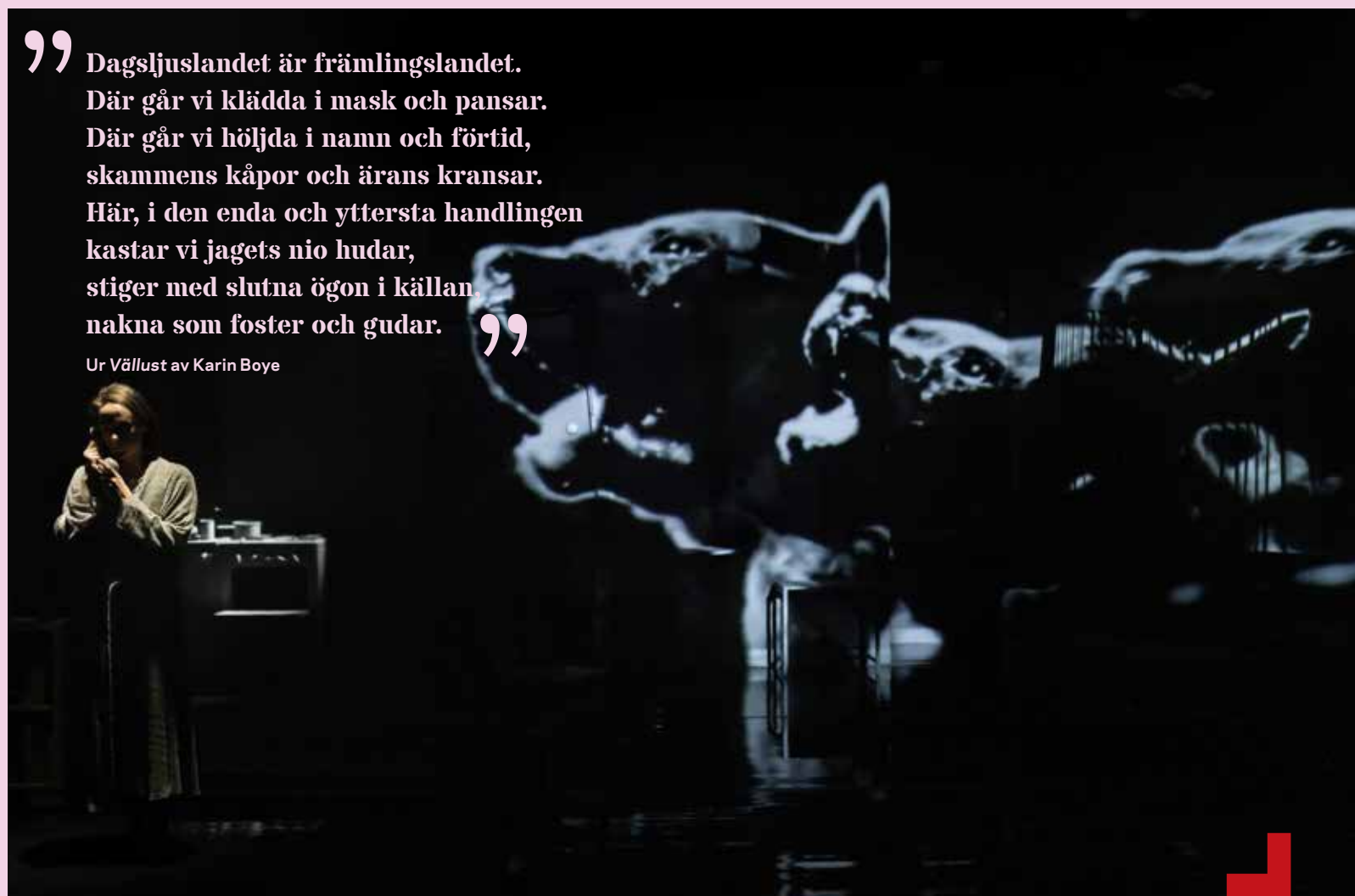
FOLKTEATERN GÖTEBORG
Olof Palmes Plats 031-60 75 75
www.folkteatern.se @ f folkteaterngbg

Med stöd från
Västra Götalandsregionen

” Dagsljuslandet är främlingslandet.
Där går vi klädda i mask och pansar.
Där går vi höljda i namn och förtid,
skammens kåpor och ärans kransar.
Här, i den enda och yttersta handlingen
kastar vi jagets nio hudar,
stiger med slutna ögon i källan.
nakna som foster och gudar. ”

Ur *Vällust* av Karin Boye

Maria Zakrisson Mortensson